

ისტორიის დოქტორი, თელავის იაკობ გოგებაშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საერთაშორისო ურთიერთობების და დიპლომატიის ისტორიის მიმართულების ასოცირებული პროფესორი, მსოფლიო ისტორიის კათედრის გამგე

რუსული სპეცსამსახურების ისტორიიდან

1920-1930-იან წლებში საბჭოთა სპეცსამსახურები ევროპის მთელ რიგ ქვეყნებში საბჭოთა რეჟიმის მოწინააღმდეგეებზე ანხორციელებდნენ თავდასხმებს, ტერორისტულ აქტებს, აწყობდნენ სხვადასხვა სახის პროვოკაციებს [1, 226]. მეორე მსოფლიო ომის შემდეგი პერიოდიდან მოყოლებული ლათინური ამერიკის, დასავლეთ ევროპის, ახლო აღმოსავლეთის ქვეყნებში მოქმედი მემარცხენე, სეპარატისტული თუ ისლამური ტერორისტული ორგანიზაციების უკან, სწორედ საბჭოთა კავშირის სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის (კგბ) საგარეო დაზვერვის განყოფილების წარმომადგენლები იდგნენ. საბჭოთა სპეცსამსახურების ყოფილი თანამშრომლების აღიარებით, ბევრი პალესტინელი, ქურთი თუ ლათინურ ამერიკელი ტერორისტი „კარლოსის“ (ი. სანჩესი) და სხვების სახით, სსრკ-ში მარქსიზმ-ლენინიზმის „მეცნიერულ კურსებზე“, თუ „პატრის ლუმუმბას სახელობის მოსკოვის ხალხთა მეგობრობის უნივერსიტეტში“ სწავლების პარალელურად, ხვებდა თავის ოსტატობას და იმალლებდა კვალიფიკაციას პარტიზანული ომის, ტერორის წარმოების, პროვოკაციების მოწყობის საქმეში [18, 202].

თავის მხრივ, საბჭოთა სპეცსამსახურების ოფიცრები „იზრდებოდნენ“ ჩეკა-ს(პირველი საბჭოთა სპეცსამსახურის) თანამშრომლების – ბოლშევიკების და მემარცხენე ესერების ტერორისტული წარსულის მაგალითებზე. ჩეკა-მ სხვადასხვა სახის პროვოკაციების მოწყობის ტაქტიკა, ხელისუფლებისათვის არასასურველი პირების ლიკვიდაციის მეთოდები და ხერხები, ერთის მხრივ, გადაიღო რუსეთის იმპერიის პოლიტიკური პოლიციისაგან. მეორეს მხრივ კი, ტერორისტული ბრძოლის მეთოდები და ხერხები აიღო, რუსეთის იმპერიაში მოქმედი რევოლუციური და ტერორისტული ორგანიზაციების გამოცდილებიდან.

რუსეთის იმპერიის პოლიტიკური პოლიციის საქმიანობა განსაკუთრებით „დაიხვენა“ 1905-1907 წლების რევოლუციის პერიოდში. პოლიტიკური პოლიციის ადგილობრივი ორგანოების – „ოხრან-

კის“ აგენტები ცდილობდნენ სხვადასხვა რევოლუციური პარტიების წევრების ერთმანეთთან დაპირისპირებას. ამ მიზნით არ ერიდებოდნენ ათასგვარი პროვოკაციების მოწყობას, ცრუ ინფორმაციის გავრცელებას. თბილისის „ოხრანკის“ საქმეებში საკმაოდ ბევრი ასეთი სახის მასალაა თავმოყრილი. მაგალითად, ერთ-ერთ საქმეში არის აგენტის ინფორმაცია, რომელშიც ნათქვამია, რომ „თბილისში ქართველებმა შექმნეს ჯგუფი, რომელმაც გადაწყვიტა გავლენიან სომხებზე ტერორის განხორციელება.“ აგენტის მეორე ინფორმაციაში კი აღნიშნულია – „სომხებმა შეიტყვეს ამის შესახებ და თავის მხრივ შექმნეს შეიარაღებული რაზმი გავლენიანი ქართველების ტერორიზებისათვის“ [2, 342]. ცხადია, პოლიტიკური პოლიციის საქმიანობიდან გამომდინარე ამ ინფორმაციის გავრცელებას და სომხებისთვის შეტყობინებას არ ჩაუვლია „ოხრანკის“ აგენტურის გარეშე.

იმ დროს დიდი აჟიოტაჟი გამოიწვია მოსკოვში ხელისუფლების მომხრე ე.წ. შავრაზმული ორგანიზაციის – „რუსი ხალხის კავშირის“ წევრის მიერ, რევოლუციურად განწყობილი ახალგაზრდის ნაქეზებამ და გამოყენებამ ხელისუფლებისათვის არასასურველი გაზეთის „რუსსკიე ვედომოსტის“ რედაქტორის, ამავე დროს სახელმწიფო სათათბიროს დეპუტატის ი. იოლოსის მოსაკლავად. პოლიტიკური პოლიციის დავალებით პეტერბურგში მოქმედი „რუსი ხალხის კავშირის“ ერთ-ერთმა წევრმა, დაარწმუნა რევოლუციურად განწყობილი ახალგაზრდა, რომ ის იყო სოციალისტ-რევოლუციონერ მაქსიმალისტების პარტიის წევრი. თითქოსდა პარტიის დავალებით მათ უნდა მოეკლათ იოლოსი, რადგან იგი იყო შავრაზმელი და რევოლუციონერთა მტერი. პოლიტიკური პოლიციის ჩინები ვარაუდობდნენ, რომ სოციალისტ-რევოლუციონერებს დაბრალდებოდა ეს მკვლელობა, მოხდებოდა რევოლუციურ და პროგრესულად განწყობილ ძალებს შორის განხეთქილება [3, 71]. იგივე პიროვნებას პოლიტიკური პოლიციის ჩინების მიერ დავალებული ჰქონდა, ცნობილი სახელმწიფო მოღვაწის, მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის გრაფ ვიტეს მოკვლა. გათვლა იყო ორი – ერთი, რომ მოიშორებდნენ ხელისუფლებაში მყოფი გარკვეული ძალებისათვის არასასურველ ადამიანს და მეორე – ვითომდა სოციალისტ-რევოლუციონერების მიერ ვიტეს მკვლელობის ფაქტს გამოიყენებდნენ რევოლუციონერებზე რეპრესიების გასაძლიერებლად.

რუსეთის პოლიტიკური პოლიცია ცდილობდა ასევე, ემართა ქვეყანაში მიმდინარე პოლიტიკური პროცესები, ოპოზიციური და რევოლუციური პარტიებიც კი. 1902-1903 წლებში მოსკოვის „ოხრანკის“ უფროსის ი. ზუბატოვის მითითებების შესაბამისად, „ოხ-

რანკის“ ოფიცრები თავის აგენტურულ ქსელს ავალეებდნენ არა მარტო გამოეკვლიათ, შეესწავლათ რევოლუციური ორგანიზაციების სტრუქტურა, დაედგინათ რევოლუციონერების პარტიული კავშირები, ორგანიზაციის თანამგრძობი პირები, არამედ წაექეზებინათ მისი წევრები აქტიური გამოსვლებისაკენ. ესენი იყო – დემონსტრაციების, გაფიცვების მოწყობა, საიდუმლო ტიპოგრაფიების შექმნა, არალეგალური ლიტერატურის გავრცელება, იარაღის შემოზიდვა. მოკლედ ისეთი სახის რევოლუციური საქმიანობის განხორციელება, რასაც მოყვებოდა არეულობები, სახაზინო, სასწავლო და სხვა სახის დაწესებულებების დარბევა, შენობების დაზიანება, პოლიციასთან დემონსტრანტების შეტაკებები და სხვა. პოლიტიკური პოლიცია ამდაგვარი გამოსვლების შემდეგ იოლად მოიპოვებდა სამხილს რევოლუციონერების გასასამართლებლად და დასასჯელად [4, 124]. ზუბატოვი ხმამაღლა აცხადებდა რევოლუციონერების მისამართით – ჩვენ თქვენ გინვეთ ტერორზე და გაგჭყლეთო [5, 46].

პოლიციის დეპარტამენტის მიერ 1907 წლის ოქტომბერში დაგზავნილი სპეციალური ცირკულარის მიხედვით, „ოხრანკის“ განყოფილების უფროსები მოვალენი იყვნენ – „ესარგებლათ გარდამავალი მდგომარეობით და წინ წაენიათ თანამშრომლები ორგანიზაციის ცენტრისაკენ“ [6, 44]. აგენტებს უფლება მიეცათ რევოლუციური ორგანიზაციის ხელმძღვანელობის თვალში ნდობის მოპოვების მიზნით, მიეღოთ მონაწილეობა ორგანიზაციის მიერ განხორციელებულ ტერორისტულ აქტებში, თვით პოლიტიკური პოლიციის მაღალი რანგის ჩინების წინააღმდეგაც [7, 5]. ამრიგად, პოლიტიკური პროცესების მართვის მიზნით პოლიტიკური პოლიცია საკუთარ თანამშრომლებსაც კი არ ინდობდა.

ცნობილი ქართველი ბოლშევიკი რევოლუციონერის კ. ცინცაძის მოგონებაში ვკითხულობთ: „თბილისში 1907 წლიდან ჩვენი ორგანიზაცია სისტემატიურად „ვარდებოდა“, დაინყებოდა მუშაობა, მოენყობოდა კავშირები მუშებთან და პროვინციასთან, ერთი წლის ან წელიწადნახევრის შემდეგ იჭერდნენ მხოლოდ ინტელიგენტებს, იშვიათად მონინავე ერთ ან ორ მუშას. დანარჩენები ხულუსლებელი რჩებოდნენ და ცხადი იყო ვილაცის ხელი მუშაობდა“ [8, 233]. ესეც პოლიტიკური პოლიციის ტაქტიკის შემადგენელი ნაწილი იყო. იმის გამო, რომ რევოლუციური მოძრაობის მთლიანი მოსპობა ვერ ხერხდებოდა და ყველა რევოლუციონერს ვერ დაიჭერდნენ, ამიტომ რევოლუციური ორგანიზაციების ხელმძღვანელების იმ ნაწილს, ვისი კონტროლიც შეეძლოთ აგენტების მეშვეობით არ აპატიმრებდნენ. თვალყურს ადევნებდნენ მათ საქმიანობას და მხოლოდ საჭიროების

შემთხვევაში იცილებდნენ თავიდან. პოლიციას ასევე შეეძლო მათი გააქტიურება, ან პირიქით აქტიურობის შესუსტება ორგანიზაციის ხელმძღვანელობაში ან წევრთა შემადგენლობაში თავისი აგენტურის ყოლის გამო. ეს უკვე ნიშნავდა რევოლუციური ორგანიზაციების და რაც მთავარია – პოლიტიკური პროცესების მართვაზე კონტროლს [5, 168].

აქვე მინდა ავლნიშნო, რომ საჭიროების შემთხვევაში არ ერიდებოდნენ აქტიური რევოლუციონერების ფიზიკურ ლიკვიდაციას. „ლიკვიდატორებად“ იყენებდნენ „რუსი ხალხის კავშირის“ საბრძოლო რაზმების წევრებს. საქართველოში ხელისუფლების მომხრე ასეთ ორგანიზაციებში 1500-2000 კაცამდე იყო გაერთიანებული, უპირატესად რუსები. ქართველი რევოლუციონერის ვ. ცაბაძის აზრით – რუსი მუშების დიდი უმრავლესობა ნაციონალისტური აზროვნებით იყო გამსჭვალული. ისინი აქ გაბატონებული ერის წარმომადგენლად გრძნობდნენ თავს და ამიტომ მათთან პოლიტიკურად დაახლოება ძნელი იყო [9, 179]. თბილისში სწორედ რუსი მუშები შეადგენდნენ შავრაზმული ორგანიზაციების საბრძოლო რაზმების ხერხემალს. ისინი პოლიტიკური პოლიციის ადგილობრივი განყოფილების მითითებების თანახმად მოქმედებდნენ და „ოხრანკისათვის“ არასასურველ რევოლუციონერებს ფიზიკურად ანადგურებდნენ [8, 321].

თავის მხრივ რევოლუციონერებსაც საკმაო გამოცდილება ჰქონდათ დაგროვილი პროვოკაციების მონყობაში, ტერორისტულ საქმიანობაში. ჯერ კიდევ 1869 წელს შექმნილი რევოლუციური ორგანიზაციის „ნაროდნაია რასპრავა“-ს ხელმძღვანელის ს. ნეჩაევის მიერ დაწერილი ცნობილი „რევოლუციონერის კატეხიზისი“ ამართლებდა ყველანაირ ბრძოლის მეთოდს, ყველაზე საშინელს და ჭუჭყიანსაც კი [10, 210]. თვით „ნაროდნაია ვოლიას“ წევრებიც თვლიდნენ, რომ „მისი პროგრამა იყო საშინელი“ [11, 75]. ამის მიუხედავად ნეჩაევის სიტყვები – თუ თქვენ გსურთ ჩვენი სტუდენტებისაგან გაზარდოთ ნამდვილი რევოლუციონერები, ეცადეთ საქმე წაიყვანოთ ისე, რომ მთავრობამ რაც შეიძლება ბევრი მათგანი ჩასვას ციხეებში, სასწავლებლებიდან გარიცხოთ, გადასახლებაში გააგზავნოს, ცხოვრების ჩვეულებრივი რიტმიდან ამოგდოს, მხოლოდ მაშინ გამოიწოდოთ ისინი სიძულვილში არსებული ხელისუფლებისადმი, ანდერძად იქცა მომდევნო პერიოდის რევოლუციონერებისათვის [12, 169].

ცნობილი რევოლუციონერი ვ. ფიგნერი წერდა, რომ „ზემლია ი ვოლიას“ პროგრამის მოთხოვნა – ორგანიზაციის წევრებს შეეღწიათ არმიასი, ადმინისტრაციაში, ერობებში და „ალეგზნოთ“ მოსახლეობა ხელისუფლების საწინააღმდეგოდ, 1870-იანი წლების ბოლოს ნაროდნიკებისაგან პრაქტიკულად ხორციელდებოდა. გაფიცვების, დემონსტრაციების მოწყობა და ხალხის დაინტერესება საწინააღმდეგო, შემდეგ კი პოლიციის მიერ დემონსტრაციაში მონაწილე, თუ უბრალოდ დემონსტრაციის მაცქერალი, ცნობისმოყვარე მოქალაქეების დარბევები რევოლუციონერების ნისქვილზე ასხამდა წყალს. რევოლუციონერების სიტყვებით – ამით ხდებოდა საზოგადოების „გარევოლუციონიზირება“.

რაც შეეხება „ნაროდნაია ვოლიას“, მისი აღმასრულებელი კომიტეტის წევრებმა თავის პროგრამაში, პირდაპირ გაიმეორეს ნ. მაკიაველის ცნობილი სიტყვები – „მიზანი ამართლებს საშუალებას“ და დაამატეს – „ყველა საშუალება, რომელიც მიგვიყვანს მიზანთან ჩვენი აზრით ნებადართულია“ [13, 324]. „ნაროდნაია ვოლიას“ აღმასრულებელი კომიტეტის საქმიანობა არ წარმოადგენდა ტერორის წარმოების ფართოდ ქადაგებას მასებში. მის წევრებს იმედი ჰქონდათ, რომ ვინრო შეთქმულებითი ტიპის რევოლუციური ორგანიზაციით მოახერხებდნენ ხელისუფლების დაშინებას და ძალაუფლების ხელში ჩაგდებას. მიაჩნდათ, რომ ხელისუფლების უმაღლესი თანამდებობის პირების მკვლელობით და მათ შორის მეფეზე ტერორისტული აქტის განხორციელებით შეძლებდნენ რუსეთის ისტორიის შეცვლას.

მათი მემკვიდრე სოციალისტ-რევოლუციონერები უფრო შორს წავიდნენ. ამ პარტიის 1901 წელს მიღებულ პროგრამაში ტერორი აღიარებულ იქნა რევოლუციური ბრძოლის უმთავრეს საშუალებად და მეთოდად. პროგრამის ერთ-ერთი პუნქტი მთლიანად ეხება „პარტიის შემამზადებელ საქმიანობას“. მასში გაერთიანებულია „პროპაგანდა, აგიტაცია და ორგანიზაცია“. პარტიისგან წარმოებულ პროპაგანდის მიზანი ასეა ჩამოყალიბებული – მისი საშუალებით უნდა მოხდეს მოსახლეობის ყველა ფენაში პოლიტიკური თავისუფლების იდეების გავრცელება [13, 435].

თავისი იდეოლოგიის პროპაგანდისათვის სოციალისტ-რევოლუციონერები კარგად იყენებდნენ სხვადასხვა სახის ლეგალურ და არალეგალურ გამოცემებს, ჟურნალ-გაზეთებს. რუსეთის იმპერიის პოლიტიკური პოლიციის ერთ-ერთი გენერალი პ. კურლოვი აღნიშნავდა, რომ რევოლუციონერები არ ერიდებოდნენ არანაირ ტყუილს, ცილისწამებას თავისი მიზნების მისაღწევად და ამისათვის შე-

სანიშნავად იყენებდნენ პრესას. მას მაგალითად მოყავდა 1905 წლის 9 იანვრის დემონსტრაცია, რომლის დროსაც მისი სიტყვებით – დაიჭრა და მოკვდა მხოლოდ 109 ადამიანი, რევოლუციური გაზეთები კი იტყობინებოდნენ ათასობით მოკლულ მუშაზეო. საინტერესოა, რომ ამ გენერლის შეხედულებით რუს ინტელიგენციას დამოუკიდებელი პოლიტიკური აზროვნება არ გააჩნდა და მას გაზეთებში წაკითხული ინფორმაციებით იმუშავებდა [7, 12]. (აღსანიშნავია, რომ თანამედროვე რუსი ინტელიგენცია თავის პოლიტიკურ შეხედულებებს „შეიმუშავებს“ დღევანდელი რუსეთის ხელისუფლების კონტროლირებადი ტელევიზიებიდან და პრესიდან. თ.ს.)

ამ სტატიაში ფართოდ არ შევხები რუსი რევოლუციონერების, მათ შორის სოციალისტ-რევოლუციონერების ტერორისტულ საქმიანობას. მხოლოდ ავლნიშნავ, რომ ისინი თავის ტერორისტულ საქმიანობაში იყენებდნენ სპეცსამსახურებისათვის დამახასიათებელ მეთოდებს და ხერხებს. რუსეთის სოციალისტ-რევოლუციური პარტიის ცენტრალურ კომიტეტთან 1906 წელს არსებული ი. ზილბერგის ტერორისტული რაზმის წევრი, ასე აღწერდა ტერორის წარმოების მეთოდებს – ჩვენი ორგანიზაცია ძებნას აწარმოებდა, ე.ი. ინფორმაციას აგროვებდა იმ პირზე, ვისზე თავდასხმაც უნდა მოენწყოთ, ორი მიმართულებით. ერთი იყო „გარე ძებნა“ – ქუჩის მეთვალყურეობა შიკრიკების და ფილერების მეშვეობით. მეორე „შინაგანი ძებნა“ – იძებნებოდნენ ადამიანები საზოგადოებაში და პარტიაში ვისაც შეეძლოთ მიეცათ რაიმე მითითება, რაიმე მონაცემები ტერორდანიშნულ პირზე [13, 296].

ამ პერიოდში სოციალ-დემოკრატებიც საკმაოდ წარმატებით იყენებდნენ ასეთ ხერხებს, თუმცა უმთავრესად ექსპროპრიაციების, ან ადამიანების გატაცებების დროს. 1905 წლის 3 ოქტომბერს ლენინი სტატიაში „რევოლუციური არმიის რაზმების ამოცანები“ იძლევა კონკრეტულ მითითებებს ისეთი შეიარაღებული რაზმების შესაქმნელად, რომლებიც პარტიზანული, ტერორისტული ომის ტაქტიკას გამოიყენებდნენ. ასეთი რაზმების წევრებს უნდა შეემუშავებინათ მეთოდები და ხერხები ხელისუფლების წინააღმდეგ შეიარაღებული ბრძოლის წარმოებისათვის. იძლევა რა ქუჩაში ბრძოლის საშუალებების, მეთოდების, ხერხების დახასიათებას, ლენინი სტატიაში მითითებდა, რომ რაზმების წევრებს უნდა განეხორციელებინათ – შეიარაღებული თავდასხმები, თუნდაც უწესრიგო, მოუმზადებელი წვრილი ტერორი. ამასთან, აუცილებელი იყო შეიარაღებული თავდასხმების დაყოფა ორ – მოსამზადებელ და უშუალო თავდასხმის (სამხედრო) ოპერაციად. მოსამზადებელ პერიოდში ლენინი ითხოვ-

და – ყოველგვარი სახეობის იარაღის შექმნასთან ერთად ეწარმოებინათ დაზვერვითი სამუშაოები ციხის, პოლიციის ნაწილებში, სახელმწიფო დაწესებულებებში. ანუ მათში გაეჩინათ სანდო პირები და დაემყარებინათ კავშირები ამ დაწესებულებების იმ თანამშრომლებთან, ვინც რაიმე საქმეში შეიძლება გამოსდგომოდათ [14, 251].

1905-1907 წლების რევოლუციის პერიოდში ქართველმა ბოლშევიკებმა მოახერხეს თბილისის „ოხრანკაში“ ერთ-ერთ ჩინოვიკთან დაკავშირება და მხოლოდ 1908 წელს დაადგინა თბილისის „ოხრანკის“ უფროსმა, რომ მისი თანამშრომელი ვ. ტიროევი დიდი ხანია თანამშრომლობდა ბოლშევიკებთან. 1908 წლის სექტემბერში ზემოაღნიშნული ხერხების გამოყენებით, ფულის გამოძალვის მიზნით ქართველმა მენშევიკებმა გაიტაცეს ცნობილი ექიმი ტრიანდაფილისის ბათუმში და შემდეგ მოკლეს. ექიმის გატაცების ორგანიზება მოახდინა საავადმყოფოს ფერშალმა, სოციალ-დემოკრატიული პარტიის წევრმა ვ. რამიშვილმა. ის გატაცებამდე ცოტა ხნით ადრე სპეციალურად მოეწყო საავადმყოფოში, რომ ექიმის შესახებ ინფორმაცია შეეგროვებინა. საბჭოთა სპეცსამსახურების მიერ თითქმის ანალოგიურად იქნა მოწყობილი ლ. ტროცკის მკვლელობა მექსიკაში 1930-იან წლებში. ტროცკისთან შეაგზავნეს აგენტი, რომელმაც ჩეკა-ს მემკვიდრე ნკვდ-ს აგენტურული ქსელის მიერ მოკლული ტროცკის მდივნის რ. კლემენტის ადგილი დაიკავა [1, 233].

ზემოთ მოყვანილი სახელმძღვანელო დირექტივები პროკლამაციების სახითაც ვრცელდებოდა. მაგალითად, სოციალ-დემოკრატიული პარტიის მოსკოვის კომიტეტის სამხედრო ორგანიზაციის პროკლამაციაში „რჩევები აჯანყებულ მუშებს“ ვკითხულობთ იგივე მითითებებს, რასაც ლენინი სთავაზობდა ზემოთ აღნიშნულ სტატიასში თანაპარტიულ შეიარაღებული რაზმების წევრებს [15, 151]. მათში საკმაოდ დაწვრილებით არის განხილული ქალაქის ქუჩებში პარტიზანული ბრძოლის წარმოების ხერხები. დაწყებული იქიდან, რომ აუცილებელი იყო ქალაქის დეტალური შესწავლა, ბინებში შესასვლელების, გასასვლელების, გამავალი ეზოების ცოდნა, ორ-სამ კაციანი საბრძოლო რაზმების ჩამოყალიბება, შეიარაღებული შეჯახების არიდება ჯარისკაცებთან, თავდასხმების განხორციელება მხოლოდ სუსტ მონინალმდეგეზე, პრაქტიკის მიზნით შავრაზმული ორგანიზაციის წევრების პერმანენტული ცემა-ტყეპების მოწყობა, ერთმანეთის გასარჩევად სიბნელეში გამოსაცნობი ნიშნების შემუშავება და სხვა. აღსანიშნავია, რომ ლათინური ამერიკის ქვეყნებში 1960-1980-იან წლებში მემარცხენე ტერორისტების მიერ ქალაქებში წარმოებული პარტიზანული ბრძოლები ე.წ. „საქალაქო გერილია“, თა-

ვისი მეთოდებით, ხერხებით წარმოადგენს რუსი რევოლუციონერების, კონკრეტულად კი იგივე ბოლშევიკების მიერ გამოყენებული ტერორისტული მეთოდების, ხერხების გამოყენება-განვითარებას. რევოლუციურად განწყობილი ახალგაზრდების ტერორისტებად გადაბირების, ფსიქოლოგიური დამუშავების ხერხებიც თითქმის ერთმანეთის იდენტურია, რაც გასაკვირი არ უნდა იყოს – როგორც ზემოთ ავლნიშნეთ მათი კონსულტანტები საბჭოთა სპეცსამსახურების ემისრები იყვნენ.

დაპატიმრებას და ფიზიკურ განადგურებას გადარჩენილმა ბოლშევიკების შეიარაღებული რაზმების წევრებმა თავისი გამოცდილება მიიტანეს ჩეკა-შიც. მაგალითად, 1921 წელს ჩეკას განსაკუთრებული განყოფილების უფროსი ცნობილი რევოლუციონერი ვ. მენჟინსკი 1906-1907 წლებში იყო ბოლშევიკების სამხედრო ორგანიზაციის კომიტეტის წევრი. თანამედროვეები მას ახასიათებდნენ გამოცდილ კონსპირატორად და არალეგალური საქმიანობის კარგ მცოდნედ [16, 39]. ის და მისი მეგობრები მიწერ-მონერას აწარმოებდნენ ქიმიური ტექსტით, დაშიფრული წერილებით. ბოლშევიკების მიერ გამოგონილი ერთ-ერთი ხერხი წიგნების საშუალებით დაეშიფრათ წერილები 1907 წელს გახსნა რუსეთის პოლიტიკურმა პოლიციამ, მაგრამ გერმანელებმა ამ კონკრეტული ხერხის გახსნა მხოლოდ მეორე მსოფლიო ომის დროს მოახერხეს. მას შვეიცარიაში არსებული საბჭოთა სადაზვერვო ქსელი იყენებდა 1940-1943 წლებში [17, 191].

თანამედროვე რუსეთის ფედერაციული რესპუბლიკის მთავრობის ხელმძღვანელად, სსრკ-ს უშიშროების სამსახურის (კგბ) ყოფილი თანამშრომლის ყოფნა პირდაპირ მიუთითებს, რომ ამ ქვეყნის ძალისმიერი სტრუქტურები, არა მარტო საშინაო, არამედ საგარეო პოლიტიკაშიც წარმატებით იყენებენ და კვლავ გამოიყენებენ რუსული სპეცსამსახურების საქმიანობისათვის დამახასიათებელ მეთოდებს და ხერხებს. ამას ცხადყოფს 1999-2008 წლებში, რუსეთის სპეცსამსახურების მიერ ქვეყნის შიგნით და მის ფარგლებს გარეთ განხორციელებული პოლიტიკური მკვლევლობები, ტერორისტული აქტები. ასევე მეზობელ სახელმწიფოებში და კონფლიქტურ რეგიონებში მიმდინარე პოლიტიკური პროცესების მართვის მცდელობები. საქართველოში 2008 წლის აგვისტოს მოვლენების შემზადების ეტაპები და დღეს არსებული ვითარება კონფლიქტურ რეგიონებში.

ამრიგად, თანამედროვე რუსეთში მიმდინარე პოლიტიკური პროცესების და რუსეთის საგარეო პოლიტიკის კონკრეტული მიმართულებების უკეთ გასაგებად, რუსული სპეცსამსახურების ის-

ტორიის ანალიზი საჭირო და აუცილებელია – ყველაფერი ახალი ხომ კარგად დავინწყებული ძველია.

დამონმებული წყაროები და ლიტერატურა:

1. А. Бросса, „Агенты Москвы“, „Иностранная Литература“, Москва, 1989, № 12.
2. საქართველოს ცენტრალური სახელმწიფო საისტორიო არქივი, ფონდი 95, აღწერა 1, საქმე №9.
3. В. Жухрай, Тайны Царской Охранки: авантюристы и провокаторы, Москва, 1991
4. თ. სიმაშვილი, საიდუმლო(პოლიტიკური) პოლიცია რევოლუციონერების წინააღმდეგ საქართველოში 1894-1908 წლებში, თბილისი, 2003.
5. Б. Николаевский „История одного предателя“, Москва, 1991.
6. საქართველოს ცენტრალური სახელმწიფო საისტორიო არქივი, ფონდი 153, აღ. 1, საქ. 98.
7. П. Курлов, Конец Русского Царизма, Москва, 1923.
8. „რევოლუციის მატეანე“, თბილისი, 1924, №1.
9. „რევოლუციის მატეანე“, თბილისი 1923, №5.
10. История СССР– XIX начало XX, Москва, 1987.
11. Л. Сараскина, „Тень народной расправы“, „Знание – сила“, Москва, 1990, №9.
12. Революционное движение 1860-х годов (Сборник), Москва, 1932.
13. А. И. Спиридович, Партия Социалистов-Революционеров и его предшественники (1886-1916), Петроград, 1918.
14. В. И. Ленин о революции 1905 – 1907 г.г. (Сборник), Москва, 1984.
15. გ. ფვანია, ამიერკავკასიის ბოლშევიკური ბეჭდვითი სიტყვა რუსეთის პირველი რევოლუციის წინ და რევოლუციის პერიოდში, თბილისი, 1984.
16. М. А. Смирнов, О Вячеславе Менжинском (Воспоминание, очерки, статьи), Москва, 1985.
17. შ. რადო, „დორას ფსევდონიმით“ (საბჭოთა მზვერავის მოგონებები), ბათუმი, 1978.
18. Ильич Рамирес Санчес, „Кто я?“, „Иностранная Литература“, Москва, 2004, № 9.

Tengiz Simashvili

*Doctor of History, Associated professor of the
Iakob Gogebashvili Telavi State University,
Head of the World History Department*

Russian Security Organs through the Frameworks of History

Summary

The article deals with the activities organized by Russian Security Organs. According to the article Soviet security organs took the examples of organizing provocations and the liquidation of undesirable figures from the Political Police of Russian Empire. As for the methods and acts of terrorism it was taken from the experience of revolutionary and terrorism organizations of Russian Empire.

The activities of political police of Russian Empire during 1905-1907 is described in the article. Some very obvious examples prove that local organs of political polices arranged all kind of provocations through distributing false information. Russian political police tried to control and govern the current political processes, as well as the oppositional and revolutionary parties.

It is also mentioned in the article that the revolutionaries themselves possessed quite a long experience of arranging provocations in the field of terrorism. Acts of terrorism conducted by the revolutionaries from Bolshevik and Socialist parties.

According to the conclusion of the article the author indicates the necessities of the historical analysis for understanding the current political processes and the foreign policy of modern Russia.